

't "Zussedurke"

Jaargang 7, nummer 2, oktober 2007

Openstelling Expositieruimte

"Berchs-Heem" is gevestigd in het voormalig gemeentehuis, Burg. Van Erpstraat 2.

Vaste openingstijden

1e zondag van de maand: 11.00 - 13.00 u.
De maandag daaropvolgend: 19.00 - 21.00 u.
Ook na een telefonische afspraak via de secretaris (402587) bent U van harte welkom.

Fotogroep

De fotogroep gaat verder met het verzamelen van foto's en het invoeren van gegevens in de computer. Als u nog in het bezit bent van interessante oude schoolfoto's van de Aloysiusschool, die zeker gebruikt kunnen worden tijdens de fototentoonstelling over de oude jongensschool, neem dan contact op met de contactpersonen van de fotogroep:

Ineke Mulders 0412 - 402901 of
Jos van der Burgt 0412 - 401183
Voor meer informatie kunt u zich melden bij Rinie Gremmen, 0412 - 402141

Van de Redactie

Beste lezers, de vakanties zit er weer op, het seizoen is weer begonnen met de jaarlijkse Open monumentendag op zaterdag 8 en zondag 9 september. We gaan er weer fris tegenaan en wensen u weer een goed heemkundejaar. In dit nummer leest u o.a. over het bezoek dat wij brachten aan het stoomgemaal "De Tuut", maar ook een verslag van 4 dames, studenten van de Pabo die het integreren van heemkunde in de vakvakken aardrijkskunde, geschiedenis, natuuronderwijs en kunstzinnige oriëntatie in het basisonderwijs aan de orde stellen.

In Memoriam:

Cil den Brok, overleden 21-08-2007

Activiteiten

Fototentoonstelling van de jongensschool, St. Aloysius, zaterdag 27 en zondag 28 oktober en zaterdag 3 en zondag 4 november 2007 in het oude WGK-gebouw. Voor onze activiteiten krijgt u tzt een uitnodiging.

Nieuw secretariaat

Ria Boeijen
E. Aldrinstraat 3, 5351 GR Berghem
tel. 06 - 653726742

Denk bij het opruimen van oude spullen van uw zolder aan onze vereniging. Gooi geen voor ons belangrijke spullen weg, neem contact op met ons.

Fietstocht en bezoek Stoomgemaal

"De Tuut" in Appeltern, 26 mei 2007

De ontvangst met koffie, gebak en uitleg

Onder Stoom

Het lijkt een ander land, en dat is het ook een beetje, Appeltern in het land van Maas en Waal. Maar hemelsbreed is het vanaf de Bergse Kerk niet verder dan Geffen en toch, omdat het over de Maas is, lijkt het een heel eind van huis.

Het water speelt ook een belangrijke rol bij het uitstapje van zaterdag 26 mei.

Het gaat deze keer naar het "Stoomgemaal De Tuut", een van de acht nog werkende stoomgemalen in Nederland. Niet om werkelijk nu nog de polder droog te malen, maar om de charme van deze oude techniek voor uitsterven te behoeden. Zo'n twintig leden van Berchs-Heem, waarvan een 7-tal fietsers trotseerden de oversteek over de Maas voor een excursie naar het museum-gemaal.

De ontvangst met koffie, gebak en uitleg

De ontvangstruimte is ingericht in de voormalige kolenloods, hier worden we ontvangen door leden van de projectgroep met een kop koffie en een stuk gebak. Deze ruimte wordt tevens gebruikt om presentaties te geven over de geschiedenis, de werking van het gemaal en het werk van de projectgroep. Tevens is in deze ruimte een mooie verzameling

miniatuurwerktuigen te zien, naast foto's van vóór de restauratie.

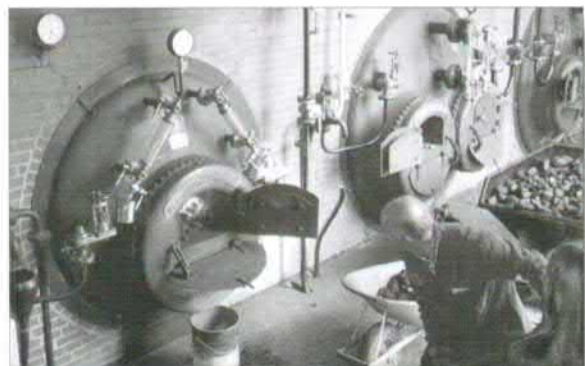
De presentatie wordt verzorgd door Jan Reijnen die vertelt over de functie en de geschiedenis van het gemaal.

Als het water in de polder, tijdens hoge afvoer van de Maas, boven het peil van 5 meter + NAP steeg, nam het polderbestuur het besluit om het gemaal haar werk te laten doen om het overtollige water uit de polder naar de rivier te pompen. Aangezien het opstarten van het stoomgemaal zo'n 2 dagen kostte en er zo'n 15 ton steenkool per dag werd verstookt was er steeds een spanningsveld tussen het polderbestuur en de boeren, die uiteraard hun landerijen droog wilden houden. De boeren lagen dan bij wijze van spreken voor het "krooshek" om het bestuur ertoe over te halen om met pompen te starten. Het stoken van de ketels was zwaar werk, als je je realiseert dat één ton kolen ca. 12 volle kruiwagens is. Het pompen ging zonodig dag en nacht door.

Het stoomgemaal heeft tot 1967 dienst gedaan om de polder droog te malen en is toen vervangen door het dieselgemaal "Bloemers", dat een stukje verder langs de dijk staat.

Ketelhuis

Het proces van het stoomgemaal begint in het

Ketelhuis

Machinekamer

ketelhuis. Kort het principe van het stoomgemaal. Een gesloten ketel, die gevuld is met water, wordt verwarmd door een kolenvuur zodat het water gaat koken en er stoom ontstaat. Hoe hoger de temperatuur hoe hoger de druk. Stoom onder hoge druk wordt via leidingen naar de machine gevoerd, waar deze druk wordt gebruikt om de zuiger van de stoommachine in beweging te zetten. Deze machine drijft op haar beurt de pomp aan die het water verpompt. De stoom condenseert weer tot water en wordt teruggevoerd naar de ketel. Dit proces is een gesloten systeem waarbij dus het water steeds weer opnieuw wordt gebruikt. In het ketelhuis zijn drie stoomketels opgesteld, twee grote en een kleine. De ketels zijn geheel ingebouwd achter een gemetselde muur zodat je enkel de voorkant met het stalen luik van de vuurgang kunt zien. Via dit luik wordt de ketel gestookt met kolen. De drie ketels konden in willekeurige combinatie worden gebruikt, afhankelijk van de gewenste stoomdruk. Momenteel is enkel de kleine ketel nog maar gerestaureerd en bruikbaar. Deze levert wel genoeg stoomdruk om de machines te laten draaien, maar niet voldoende om ook de pompen te laten werken.

Machinekamer

Het hart van het gemaal wordt gevormd door de machinekamer. Hierin staan twee identieke gelijkstroom stoommachines opgesteld die elk een grote centrifugaalpomp aandrijft. Het zijn werkelijk twee juweeltjes

van techniek, die tijdens ons bezoek ook in werking zijn en lopen als een zonnetje. Geen gebrul of gebrom van een elektro- of dieselmotor maar het gepuf en gesnuif van twee van de 'modernste' stoommachines.

Kelder

In de kelder onder de machinekamer gebeurt eigenlijk het tegenovergestelde van het proces in de ketels. In plaats van stoom te maken door water te verhitten, wordt hier gezorgd dat de stoom weer condenseert, door de stoomleiding te koelen. De stoom wordt hiervoor door een groot peervormig lichaam geleid die aan de buitenkant worden besproeid met water uit de wetering. Dit zorgt ervoor dat de druk achter de stoommachine laag wordt.

Schoorsteen

Vanaf een afstand is het gemaal te herkennen aan de karakteristieke schoorsteen, zoals je die vroeger veel zag bij de fabrieken. De schoorsteen is een aantal jaren geleden, met subsidie van monumentenzorg, geheel opnieuw gebouwd. Hij is 32 meter hoog en is gemetseld met speciale gebogen bakstenen. Omdat de schoorsteen naar boven taps toeloopt moet de kromming van de stenen ook steeds verschillen. Het verschil met de oorspronkelijke schoorsteen is dat de huidige gemetseld is rondom een stalen binnenpijp. Dat is gedaan om de slijtage van het metselwerk tegen te gaan. Als de ovens

Schoorsteen

gestookt worden wordt de schoorsteen van binnen heet en aan de buitenkant, door de wind, aan één zijde afgekoeld, waardoor spanningen ontstaan en het metselwerk kan scheu-

ren. Door de stalen binnenpijp is dat gevaar een stuk kleiner.

Theo Hoeks.

Meer weten

Voor diegene die meer informatie over het museumgemaal "De Tuut" of stoommachines in het algemeen wil weten kunnen terecht op de volgende websites:

Museumgemaal De Tuut www.de-tuut.nl.

Stoommachines www.stoommachine.info

De projectgroep van het stoomgemaal kan altijd nieuwe enthousiaste vrijwilligers gebruiken. Er liggen taken bij de rondleidingen, het bezoekerscentrum en de technische ploeg.

Berghem Bruist

19 augustus

Berghem Bruist was een mooie zonnige dag waar we met plezier op terug kijken. Er was volop belangstelling van het publiek. In onze kraam hadden we enkele fraaie foto's en enkele oude gebruiksvoorwerpen uitgesteld. Tevens hadden we twee voorwerpen die minder bekend bleken te zijn. Men kon raden wat het was onder de noemer: "Raden Maar". Ruim 200 personen hebben een poging gedaan.

Er kwamen heel mooie oplossingen zoals een kerfstok voor in het cafe, een maatlat voor het plooiën van poffers, een karspie, meetlat voor bonen en meter voor afstand te meten op kaarten, maatlat voor bouwlagen van stenen, kompas en nog veel meer. De juiste benamingen waren een toerenteller, zes personen geraden, en een klompenmaatstok, was door niemand geraden. Maar

de interesse en het enthousiasme om te raden was geweldig en zeker voor herhaling vatbaar bij volgende gelegenheden.

Open monumentendag 2007

Zoals ook vorig jaar zijn we dit jaar ook weer na de vakantie ons heemkundejaar gestart op

de landelijke open monumenten dagen, dit jaar zaterdag 8 en zondag 9 september. Het

aantal bezoekers blijft jaarlijks op hetzelfde niveau. Er komen ook steeds weer mensen uit andere streken die dan toch even een kijkje komen nemen in onze heemkamer. Helaas was dit jaar de Sint Willibrorduskerk

niet geopend, maar we hopen dat het volgend jaar weer wel het geval zal zijn. Men vindt het toch altijd weer leuk om eens een keer de toren te kunnen beklimmen en van daar over Berghem te kunnen kijken.

Project basisschool Molenveld

Naar aanleiding van dit bericht van Maicke van Schaijk is een mooi project op basisschool Het Molenveld ism Berchs-Heem tot stand gekomen.

Hallo Gerrit (en anderen),

Het is de bedoeling dat we heemkunde gaan integreren in de basisschool met raakvlakken naar de andere vakgebieden zoals aardrijkskunde, geschiedenis, taal e.d.

De uitvoer van het project is wellicht dit jaar niet meer mogelijk. Het is de bedoeling dat wij de leerkracht handreikingen gaan geven, wat zij kunnen doen met heemkunde. Van daar dat wij ook van jullie moeten weten rondom welke onderwerpen jullie de school informatie kunnen bieden. Voor iedere klas gaan we dan als het ware één thema uitschrijven met methodegebonden lessen, maar ook andere activiteiten in dat thema (lessen, excursies e.d.)

Kortom, wat wij van jullie willen weten is het volgende: van welke onderwerpen die wij in het document hebben benoemd, kunnen jullie ons of eigenlijk de school informatie leveren?

Onze volgende stap zal dan zijn: het uitkiezen van onderwerpen en jullie weer benaderen voor deze informatie, zodat wij daar als het ware een thema van kunnen maken voor groep? (dit is afhankelijk van in welke groep het onderwerp volgens de kerndoelen en leerlijnen voor het basisonderwijs voorkomt).

Wij zullen bekijken waar we, en in welk thema we het dialect kunnen inzetten. Bedankt voor het aanbod, Lambert van Hintum. Ook lijkt het me inderdaad eens leuk om met de klas jouw garage met oude spulletjes te bezoeken. Ik hoop jullie hiermee weer voldoende geïnformeerd te hebben. Ik ben erg benieuwd naar jullie reactie hierop. Ik ben overigens bereid een keer langs te komen en de lijst te bespreken, indien jullie dit prettiger vinden.

*Met vriendelijke groeten,
Maicke van Schaijk*

Bijgaand ons stukje waarin wij beschrijven hoe ons project tot stand is gekomen. We hopen dat jullie hier iets mee kunnen. Mocht het niet helemaal zijn wat jullie bedoelen, laat het dan even weten, dan passen wij het aan.

*Met vriendelijke groeten,
Mirian, Carmen, Lara en Maicke*

Project basisschool Molenveld

De weg die wij als groep studenten hebben afgelegd om te komen tot ons huidige eindresultaat zullen wij proberen hieronder te beschrijven.

Allereerst heeft ieder van ons op haar eigen stageschool geïnformeerd op welke manier wij een innovatieve bijdrage zouden kunnen leveren voor het onderwijs op het gebied van cultuur. Dit leverde in de eerste instantie twee mogelijkheden op. Namelijk: leerlijnen opzetten voor bewegingsonderwijs in een doorgaande lijn voor de groepen 1 tot en met 8 op basisschool de Tempel in Eindhoven, waar Lara en Mirian als stagiaire werkzaam zijn. De tweede mogelijkheid was het integreren van heemkunde in de zaakvakken aardrijkskunde, geschiedenis, natuuronderwijs en kunstzinnige oriëntatie. Gezamenlijk hebben wij besloten te kiezen voor het uitwerken van de tweede mogelijkheid omdat wij van mening waren dat dit meer aansloot bij cultuureducatie en omdat dit het meest innovatieve van de twee was. Toen dit uiteindelijk duidelijk

was, heeft Maicke overleg gepleegd met de cultuurcoördinator, Jos Vos, over wat de behoefte vanuit de school nu eigenlijk concreet was. Kortom de formulering van de probleemstelling. Om het onderzoek vorm te geven, hebben we gezamenlijk gebrainstormd wat we willen bereiken met ons onderzoek en wat we als uiteindelijke product zouden willen presenteren aan het team op de betreffende basisschool. We zijn vanuit hier verder gegaan met het onderzoeken van de kerndoelen en de leerlijnen. Maicke en Mirian hebben zich hierin verdiept en ook de methodes die op school gebruikt worden uitvoerig doorgenomen en hier onderwerpen uitgehaald waarvan wij dachten dat de heemkundekring ons iets te bieden zou hebben. Tegelijkertijd hebben Carmen en Lara onderzocht en beschreven wat heemkunde nu eigenlijk precies is en wat het eigenlijk voor ons betekent. Deze bevindingen hebben wij met elkaar besproken en gedeeld. We merkten hierbij dat we vooraf allemaal toch wel een bepaalde gedachten hadden bij het begrip heemkunde, maar niet precies wisten wat het nu eigenlijk inhield. Nu we dit eens goed onderzocht hadden en met elkaar hebben afgestemd wat onze bevindingen waren, kwamen we tot de conclusie dat we allemaal een zelfde doel voor ogen hadden, namelijk zorgen dat wij ervoor kunnen zorgen dat we leerkrachten en de leerlingen kunnen enthousiasmeren om zich te verdiepen in heemkunde en wat er allemaal mee kan in het onderwijs.

We zijn vervolgens naar de heemkundekring toegegaan om ons voor te stellen en onze plannen voor te leggen, alsmede ons te informeren wat de heemkundekring nu eigenlijk precies doet en wat zij ons kan bieden. Met deze basis zijn wij verder gegaan met het onderzoeken hoe wij de onderwerpen kunnen koppelen aan de zaakvakken. Hiervoor hebben wij de mijlpalen die beschreven

staan in het onderzoeksplan nader uitgewerkt zodat we alle stappen die we nodig hadden om het onderzoek volledig te maken, hebben doorlopen en de mijlpalen ook konden laten beoordelen door Erni van Aerts. We hebben een onderverdeling in taken gemaakt, waaronder het bestuderen van theorie die we ook weer samen hebben besproken. Maicke heeft het contact met de cultuurcoördinator op de school onderhouden en haar op de hoogte gehouden van de vorderingen van ons project en overleg gepleegd met haar over allerlei uiteenlopende vragen. Maicke heeft ook de eerste contacten gelegd met de heemkundekring vanuit de school en ons studentengroepje steeds hiervan op de hoogte gehouden. We zijn in totaal drie keer op bezoek geweest bij deze heemkundekring om onderwerpen te bespreken en ideeën op te doen. Ook hebben wij onderzocht wat hun visie is met betrekking tot dit project en wat zij ervan verwachten. Wij hebben diverse rondleidingen gehad om te zien wat zij allemaal aan beeldmaterialen zoals oude voorwerpen te bieden hebben, en uitvoerig besproken wat er allemaal mogelijk is aan ondersteuning vanuit de heemkundekring. De meerwaarde voor de heemkundekring m.b.t. ons project staat beschreven in ons onderzoeksverslag. Ook de school hebben we gevraagd naar wat voor hen de meerwaarde, operationele en functionele eisen zijn m.b.t. ons project.

Carmen, Lara en Mirian hebben zich bezig gehouden met het theoretisch kader, zoals het onderzoeken van de meervoudige intelligenties en het multiperspectivisch kijken. Vervolgens hebben Maicke en Mirian zich toegespitst op het gedeelte van cultuureducatie door onderzoek te plegen naar de diverse scenario's, werkschema voor cultuureducatie, leergebieden enzovoort. Middels een enquête hebben we verschillende visies van leerkrachten gekoppeld aan de leergebieden van cultuureducatie.

Tevens heeft Maicke de visies van leerlingen in groep 8 van basisschool Het Molenveld onderzocht m.b.t. cultuur, cultureel erfgoed, heemkunde en kunst en heeft deze op video vastgelegd en bewerkt tot een ware 'oude film'. Deze film zal vertoond worden tijdens de presentatie aan de leerkrachten van basisschool Het Molenveld om hen te laten ervaren hoe leerlingen over deze onderwerpen denken. Op deze manier hopen wij dat leerkrachten deze visies meenemen bij het ontwerpen van hun lessen m.b.t. deze onderwerpen, om op die manier beter aan te sluiten bij de interesses en behoeften van de leerlingen.

Vervolgens hebben we een onderverdeling in taken gemaakt met betrekking tot het schrijven van de "handboeken" voor de leerkrachten. Maicke nam groep 5 voor haar rekening, Lara groep 6, Carmen groep 7 en Mirian groep 8. We hebben gezamenlijk een format hiervoor opgesteld zodat we dezelfde werkwijze konden hanteren. Om tot het schrijven van het handboek te komen hebben we de theorie meegenomen die we hebben beschreven in het theoretische kader om deze te linken naar de praktijk. Tevens heeft Mirian in het boek 'speurtochten naar vroeger' gezocht naar waardevolle ideeën en suggesties en ook in het boek 'Hereduc' is gezocht naar concrete informatie die we konden integreren in het handboek. Vervolgens hebben we ieder individueel de methodes 'Wijzer door de tijd', 'Wijzer door de wereld' en 'Wijzer door de Natuur' en 'Uit de kunst' erbij genomen (per leerjaar) om deze te gebruiken als leidraad voor de onderwerpen die door het schooljaar heen behandeld worden. De informatie van de Heemkundekring hebben we eraan toegevoegd en ook de 'Vagevensters' (uitgave van Heemkundekring Berghem) en diverse videobanden die betrekking hebben op de geschiedenis van Berghem zijn hierin meegenomen. Maicke heeft onder andere twee videobanden bekeken met informatie over de geschiedenis van het dorp Berghem en deze on-

derwerpen in het handboek bij de suggesties ondergebracht. Mirian heeft twee videobanden bekeken; een met betrekking tot het "leven" in Berghem en een over een tentoonstelling van de heemkundekring over het boek Berchse Saldote. Nadat we de koppeling naar de zaakvakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuuronderwijs gemaakt hadden, hebben we dit verder uitgebreid door te linken naar taal en kunstzinnige oriëntatie. Toen alle handboeken zover gereed waren, heeft Lara de link gelegd naar de acht meervoudige intelligenties (bij de opdrachten aangegeven welke intelligentie er in de eerste instantie wordt aangesproken) en heeft Mirian diverse websites gezocht, bezocht en beschreven. We hebben gezamenlijk besloten hoe we het handboek vorm wilden geven en wat er allemaal in moest komen te staan, zoals een voorwoord, inhoudsopgave, de visie van de school, wat is heemkunde, informatie over meervoudige intelligenties, en een model voor een les op het gebied van cultuureducatie. Natuurlijk ontbreekt ook de gebruiksaanwijzing en de informatie met betrekking tot de contacten met heemkundekring niet. Carmen heeft hierna voor een fantastische lay-out van het handboek gezorgd. Op deze manier willen wij bereiken dat de leerkrachten een compleet handboek hebben waardoor de drempel verlaagd wordt om heemkunde bij het "dagelijks" onderwijs te betrekken.

Als laatste hebben we een enquête opgesteld voor de leerkrachten om in te vullen na onze presentatie van ons project in de teamvergadering van 12 juni a.s. Ook hebben we hiervoor een powerpoint presentatie gemaakt om ons verhaal kracht bij te zetten. Leden van het bestuur van de heemkundekring zelf hebben we ook uitgenodigd voor deze presentatie zodat zij zichzelf op die manier direct kunnen voorstellen aan het team en ook eventuele vragen vanuit de leerkrachten kunnen beantwoorden.

We hebben met dit project ervaren hoe het is om als een groep studenten nauw samen

te werken, om op een innoverende manier een heel nieuw en naar onze mening 'mooi' en zeer bruikbaar product te creëren. Wij zijn zelf door deze intensieve samenwerking en door de grote verdieping in heemkunde erg enthousiast geraakt en hopen dit goed over te kunnen brengen aan de leerkrachten van basisschool Het Molenveld, zodat zij hiermee in de praktijk aan de slag kunnen gaan en dit project kunnen laten "slagen".

Speurtocht Basisscholen Berghem, *woensdagmorgen 5 september*

Thema:

Bevorderen eenheid Berghem middels een speurtocht door heel Berghem.

Doel:

1. De kinderen (her)ontdekken wat Berghem op cultureel en activiteitsgebied te bieden heeft.
2. De eenheid van Berghem wordt versterkt door heel Berghem aan elkaar te laten zien.

Uitvoering:

- De kinderen uit de bovenbouw, groep 5 t/m 8, worden per klas verdeeld in 2 groepen en begeleid door een leerkracht en door 2 ouders.
- Ze krijgen per groep een schatkaart in handen waarop wel de adressen staan, maar nog niet wat er te zien of te vinden is.
- Begeleiders stimuleren om te speuren waar ze normaal niet zo vaak komen. Ieder bezoek duurde max. 10 minuten.
- Kort wat informatie verstrekken die kinderen aanspreekt en indien mogelijk aan te zetten tot activiteit.

Bezoek Heemkamer:

De kinderen waren zeer enthousiast en genoten van datgeen wat men zag in onze heemkamer en ook van hetgeen hen verteld werd door enkele bestuursleden.

Het is zeker voor herhaling vatbaar en ook zeer nuttig om kinderen op deze manier kennis te laten maken met heemkunde.

Activiteiten 2007

Fototentoonstelling van de jongens -school, St. Aloysius, zaterdag 27 en zondag 28 oktober en zaterdag 3 en zondag 4 november 2007 in het oude WGK-gebouw.

Voor onze activiteiten krijgt u tzt een uitnodiging.

Contributie

De jaarlijkse contributie is € 15,00 per persoon. Er zijn nog diverse leden die dit bedrag niet hebben aangepast na de invoering van de Euro en dus nog steeds € 13,65 betalen. Wij verzoeken u dit bedrag aan te passen bij uw eigen bank en het juiste bedrag over te maken op rekeningnr.: 1065.16.817 Rabobank, t.n.v. Berchs-Heem of via Giro nr.: 79.48.052. Vergeet daarbij niet uw lidmaatschapsnummer te vermelden, om verwarring te voorkomen.

Voor vragen omtrent betalingen:

Lambert van Hintum 0412 - 402515
Penningmeester Berchs-Heem.

Redactie Nieuwsbrief

Gerrit Bergers	0412 - 402587
Jan Bon	0412 - 401131
Jan van der Burgt	0412 - 401183

****Kopij, liefst onbewerkte tekst, inleveren bij de redactie of bij de secretaris van de vereniging****

Mocht u het op prijs stellen om brieven en post van Berchs-Heem via e-mail te krijgen dan kunt dat het beste via een e-mail aan de vereniging laten weten!

Tot nu toe hebben slechts enkele leden hun adres aan ons doorgegeven. Vooral voor leden die via de post hun berichten van ons ontvangen zou het zeer welkom zijn.

E-mail adres: Berchshe@caiway.nl